

Wat hoort wel en niet bij mijn taken? Hoe zorg ik ervoor dat collega's mij weten te vinden? Hoe kan ik mijn expertise inzetten? Veel begeleiders worstelen met dergelijke vragen. In deze artikelenserie geven we inspirerende voorbeelden van begeleiders die zich een stevige positie in de school hebben verworven.

Tekst: Engelen Houben-Feddema

De positie van ... de gedragsspecialist

Steunpilaar van collega's en leerlingen

Hoe zet je als gedragsspecialist jouw kennis en kunde in binnen de school?

Arie Oosterwijk en Carolien van Hattem vertellen over hun ervaringen.

'Collega's geven regelmatig aan dat mijn advies helpend was.'

Carolien van Hattem is werkzaam als gedragsspecialist binnen kind-centrum 'de Linde'. Dit maakt deel uit van SKOBOS, een organisatie voor primair onderwijs in Oirschot. Tevens zit Carolien in de ondersteuningsplanraad van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO De Kempen én in de Adviesraad Zorg en Samenleving Oirschot. Ook heeft zij een eigen praktijk: JFLZ.

Arie Oosterwijk werkt als zorgcoördinator in het praktijkonderwijs, bij De Goudse Waarden in Gouda. Hij is tevens leerjaarcoördinator praktijkonderwijs en was tot voor kort ook schoolopleider.

Carolien en Arie volgden beiden de master SEN en maken deel uit van het afdelingsbestuur Gedragsspecialisten van de LBBO.

Hoe kun je leerlingen die opvallen door hun gedrag het beste begeleiden? Het is een vraag waar een gedragspecialist, die is geschoold in het omgaan met leerlingen met een ondersteuningsbehoefte op sociaal en emotioneel gebied, als geen ander een antwoord op kan geven. Carolien van Hattem en Arie Oosterwijk, beiden gedragspecialist, vinden het dan ook belangrijk dat binnen elke schoolorganisatie een gedragsspecialist werkzaam is. En ook, dat deze zijn kennis deelt met leraren, zodat zij hun handelen beter kunnen onderbouwen. 'De juiste ondersteuning maakt het verschil', stellen zij. 'Voor leerlingen én voor leraren. Hun welbevinden neemt toe.'

'De juiste ondersteuning maakt het verschil'

Uitdagingen

Wat zijn de uitdagingen in het dagelijks werk van de gedragsspecialist? Voor Carolien en Arie is en blijft dat: zoeken naar de best passende ondersteuning voor een leerling. 'Dat doe ik door goed te kijken en te luisteren naar wat een kind zelf te zeggen heeft', vertelt Carolien. 'De ondersteuning die ik vervolgens bied, is vaak een combinatie van methoden en aanpakken. Het is altijd maatwerk!' Zij geeft verder aan dat het maken van de koppeling naar de dagelijkse praktijk in de klas soms lastig kan zijn. 'Leerlingen krijgen soms buiten de klas, individueel of in groepjes, vaardigheden aangeleerd. Ook gesprekken met leerlingen zijn vaak buiten de groep. Zo worden zij zich bewust van hun gedrag en leren ze oplossingen te bedenken. Maar deze toepassen in de groep lukt niet altijd meteen; dit vraagt geduld en oefening.'

Iedere school een eigen gedragsspecialist

Carolien kreeg in 2013, na afronding van haar master SEN, een taak als gedragsspecialist binnen het school-

Taakstelling gedragspecialisten binnen SKOBOS

Gedragspecialist is binnen SKOBOS een taak die is omschreven op bestuursniveau. De gedragspecialisten zijn verbonden aan een specifieke school, maar zijn inzetbaar voor meerdere scholen die dichtbij liggen (en in principe voor alle scholen binnen het bestuur, wanneer daartoe een aanleiding is). Voor deze taak zijn uren weggezet in de formatie; hoeveel is afhankelijk van keuzes die gemaakt worden door directie, MT en ib'er. Sinds kort is de ondersteuningsstructuur herzien. 'De gedragspecialisten vallen nu onder de interne specialisten. Van hen wordt specifieke expertise verwacht, bijvoorbeeld verkregen door een Master SEN', aldus Carolien.

bestuur. 'Het was de verwachting dat er door passend onderwijs steeds meer leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften in het reguliere onderwijs zouden blijven, óók kinderen met gedragsproblemen', vertelt ze. 'Daarom investeerde SKOBOS – mijn bestuur – in gedragspecialisten. Je kon intern solliciteren als je interesse had in zo'n taak. Dat heb ik gedaan. Met succes: ik werd aangesteld!' De omvang van haar taak groeide gestaag en rond 2017 kon Carolien er haar volledige werktijd (0,4632) aan besteden. 'Mijn eerste aanstelling was op bestuursniveau', vertelt ze. 'Ik zat in het zorgteam, deed onderzoek, adviseerde over beleid en organiseerde teambijeenkomsten met als doel: kennisoverdracht.' Inmiddels heeft SKOBOS de keus gemaakt om op iedere school binnen het bestuur een gedragspecialist aan te stellen (zie kader bovenaan), naast een intern begeleider. Doel hiervan is om het handelen van de leraar te versterken en de basisondersteuning te optimaliseren. 'Ik werk nu op een "eigen" school', vertelt Carolien. 'De invulling van mijn taak is gaandeweg duidelijker geworden, voor mijzelf en het team. Collega's weten over welke deskundigheid ik beschik en kloppen bijvoorbeeld bij mij aan om te sparren over leerlingen en advies en ondersteuning te vragen.'

'Mijn ondersteuning is vaak een combinatie van methoden en aanpakken'

Geen duidelijke positie

Bij Arie liep het anders dan hij vooraf had gehoopt en verwacht. Hij kreeg geen tijd binnen de formatie om zijn expertise in te zetten: 'Ik mocht mijn kennis zeker delen, graag zelfs, maar kreeg hiervoor geen extra ruimte in mijn taak. Binnen mijn rol als zorgcoördinator op een school voor praktijkonderwijs heb ik echter wel

'Ik zet mijn deskundigheid volop in binnen mijn rol als zorgcoördinator'

de mogelijkheid gevonden om mijn deskundigheid volop in te zetten. Die positie binnen de school heb ik aan mezelf te danken: ik maak bewust tijd vrij voor een gesprek met een collega of leerling.' De leidinggevende van Arie ziet het belang van zijn werk als gedragspecialist en benoemt dit ook – naar Arie en degene die verantwoordelijk is voor het eventueel faciliteren hiervan. 'Hoewel dat nog geen uren heeft opgeleverd, geeft mij dit wel een gevoel van steun.'

Tien tips

Wat kun je doen om jouw positie als gedragspecialist te verstevigen?

1. Deel je kennis. Organiseer bijvoorbeeld een presentatie voor het team over een onderwerp dat speelt binnen de school.
2. Luister goed naar collega's en leerlingen. Wat is precies hun ondersteuningsvraag?
3. Stem goed af op ieder individu. Bied maatwerk, waarbij 'wat werkt' voorop staat.
4. Stel je op als coach; zet collega's in hun kracht.
5. Stel veel vragen, wees nieuwsgierig. Door jouw vragen reflecteren leraren op het gedrag en gaan ze anders kijken.
6. Benoem wat leraren goed doen. Het werkt verbindend als je dit uitspreekt.
7. Zorg dat je makkelijk toegankelijk bent voor collega's, zodat ze snel bij je terecht kunnen met een vraag of om stoom af te blazen.
8. Vier elk succes. Bespreek waarom een aanpak van probleemgedrag werkte en verbind hier handelingsadviezen aan.
9. Werk aan professionalisering en profilering van de beroepsgroep.
10. Maak het effect van jouw taak zichtbaar voor iedereen, zodat de afstemming over de taakverdeling in het team nog meer doordacht kan plaatsvinden.

Praktijkvoorbeeld

Mohammed, uit klas 3B, klopte aan bij Arie:

Mohammed: 'Meneer, de juf is niet eerlijk! Ik krijg altijd overal de schuld van. Ze let alleen maar op mij.'

Arie: 'Weet de juf dat je dit denkt?'

Mohammed: 'Nee, waarom? Het verandert toch niet.'

Arie: 'Als ze het niet weet, zeker niet.'

Mohammed: 'Hoe moet ik dat zeggen dan? Dan vindt ze me natuurlijk weer brutaal.'

Arie: 'Gewoon, zoals je dit tegen mij zegt. Zal ik meelopen?'

Mohammed: 'Nee, dat kan ik zelf wel.'

Korte tijd later ...

Mohammed: 'Meneer, het werkt!'

Arie: 'Wat?'

Mohammed: 'Ik heb het gezegd tegen de juf. Het gaat nu veel beter! De juf zal minder op me letten. Alleen als het echt nodig is, tikt ze op mijn tafel, zonder mijn naam te noemen.'

Reflectie van Arie achteraf: 'Na Mohammeds bezoek had ik precies genoeg tijd om mijn collega in te seinen hoe ze met Mohammed kon omgaan, voordat hij zelf bij haar langsging. Ze veranderde haar aanpak – met succes. Mohammed zag haar lessen weer zitten. Zijn opgeluchte blik toen hij dit kwam vertellen, was goud waard!'

Werken aan draagvlak

Volgens Arie en Carolien is het van belang om aan draagvlak te werken binnen de schoolorganisatie.

Engelen Houben-Feddema

Engelen Houben-Feddema werkte als ib'er en rt'er in het basisonderwijs en als docent in de Master SEN gedragsspecialist en begeleiden. Ze is redactielid van 'Beter Begeleiden' en lid van het bestuur van de LBBO.

'Heb geduld als jouw taak door de organisatie niet meteen wordt gehonoreerd met uren', adviseert Arie. 'Blijf vanuit jouw kennis doen wat nodig is voor de ondersteuning van collega's en leerlingen. Als je een collega helpt met een gedragsvraagstuk, ondersteunt deze vaak de aanvraag voor de aanstelling van een gedragsspecialist.' 'Positieve ervaringen van leraren en ouders dragen eraan bij dat het draagvlak groeit', vult Carolien aan. 'Uiteindelijk zullen bestuur, directie, leraren en ib'ers allemaal de meerwaarde van de gedragsspecialist zien.' De twee benadrukken verder dat het belangrijk is voor gedragsspecialisten om zich als groep te positioneren en te werken aan professionalisering. Ze zijn – mede daarom – actief binnen het afdelingsbestuur Gedragsspecialisten van de LBBO. 'We hechten aan de registratie in een erkend kwaliteitsregister. Bovendien willen we op de hoogte blijven van nieuwe inzichten, meebewegen met ontwikkelingen rond passend onderwijs en kennis delen', aldus Carolien.

➤ **'Positieve ervaringen dragen bij aan het draagvlak'**

Waardering en erkenning

Gedragsspecialisten missen vaak erkenning en waardering (zie artikel op p. 29). Hoe zit dat bij Arie en Carolien? Arie: 'Mijn collega's bedanken mij regelmatig of ze halen tijdens een leerlingbespreking aan dat mijn advies helpend was. Zowel collega's als leerlingen weten mij te vinden. Ze weten dat ik altijd direct – of anders kort daarna – tijd voor ze maak. En mijn leidinggevende waardeert mijn werk.' Carolien vult aan dat ouders vaak dankbaar zijn als ze merken dat de school (gedragsspecialist, leraren) hun kind echt ziet en alles in het werk stelt om hem optimaal te ondersteunen. 'Ze benoemen dit ook en zeggen bijvoorbeeld dat het fijn was dat hun kind gewoon zichzelf mocht zijn.' Het belangrijkste voor Carolien en Arie is de waardering die zij krijgen van leerlingen die ondersteund worden (zie ook kader 'Praktijkvoorbeeld'). Carolien: 'Het is prachtig wanneer leerlingen enthousiast zijn, omdat ze hun eigen doelen hebben behaald. Zo kreeg ik laatst een high five, toen een leerling zich ervan bewust werd dat zij voor zichzelf was opgekomen. Wat was ze trots!'

Samen staan we sterk voor professionele begeleiders

Dit artikel is gepubliceerd in *Beter Begeleiden*, het vakblad voor leden van de Landelijke Beroepsgroep voor Begeleiders in het Onderwijs (LBBO).

De LBBO zet zich in om de positie van begeleiders in het onderwijs te verstevigen. We zijn ervan overtuigd dat begeleiders onmisbare schakels zijn in scholen. Dat begeleiders zich verbeteren als ze elkaar ontmoeten, elkaar inspireren en zich professionaliseren. Daarom verenigen we hen in onze landelijke beroepsgroep (zonder winsttoegmerk).

Door lid te worden van de LBBO krijg je volop mogelijkheden om met en van andere begeleiders te leren. Je wordt gevoed en geïnspireerd. Bovendien kun je altijd bij de LBBO terecht voor een vraag over jouw werk – we helpen je graag!

Meer redenen om lid te worden

- ⦿ 6x per jaar het vakblad *Beter Begeleiden* bij je thuis
- ⦿ toegang tot onze online materialenbank vol artikelen, materialen en andere vakinhoudelijke informatie
- ⦿ korting bij LBBO Academie
- ⦿ mogelijkheid tot registratie in ons kwaliteitsregister
- ⦿ rechtspositionele ondersteuning
- ⦿ actuele beroepsstandaarden
- ⦿ regelmatige winacties
- ⦿ vertegenwoordiging in landelijke overlegorganen
- ⦿ een krachtige stem in het publieke (onderwijs)debat

De LBBO is de overkoepelende beroepsorganisatie voor:

- ⦿ intern begeleiders
- ⦿ ambulante begeleiders
- ⦿ gedragsspecialisten
- ⦿ jonge-kindspecialisten
- ⦿ beeldbegeleiders
- ⦿ specialisten begaafdheid
- ⦿ zelfstandige begeleiders in het onderwijs

Informatie

Meer informatie over het lidmaatschap of direct aanmelden als lid? Kijk op onze website: lbbo.nl.